

---

# KPL 13, KYLMAÄ SOTAA KOLMANNESSA MAAILMASSA

S.122-127



# DEKOLONISAATIO

- **Dekolonisaatio** = imperialismien purkautuminen
- **Kolmas maailma** = entiset, usein köyhät siirtomaat, jotka eivät kylmän sodan aikana kuuluneet Yhdysvaltojen eivätkä Neuvostoliiton leiriin (nykyään: globaali etelä / globaali pohjoinen)

# MIKSI DEKOLONISAATIO?

## ■ Toinen maailmansota

- Suuret siirtomaavallat kärsivät sodassa raskaita tappioita ja niiden mahdollisuudet hallita siirtomaita heikentyivät
- Kansalaiset eivät halunneet maksaa siirtomaajärjestelmästä koituvia kustannuksia
- Siirtomaiden alistamista alettiin pitää epäoikeudenmukaisena
- Siirtomaiden kansalliset vapauspuolueet vahvistuivat ennen IIMS ja sodan aikana

## ■ Siirtomaiden itsenäistymistä oli vaikea vastustaa

- Länsiliittoutuneet olivat julistaneet käyvänsä toista maailmansotaa vapauden ja demokratian puolesta
- Kansojen oikeus omaan yhteiskuntajärjestelmään oli kirjattu Atlantin julistukseen vuonna 1941
- Länsiliittoutuneet vaativat Itä-Euroopan maille mahdollisuutta päättää itse yhteiskuntajärjestelmistään
- YK:n ihmisoikeuksien julistus 1948

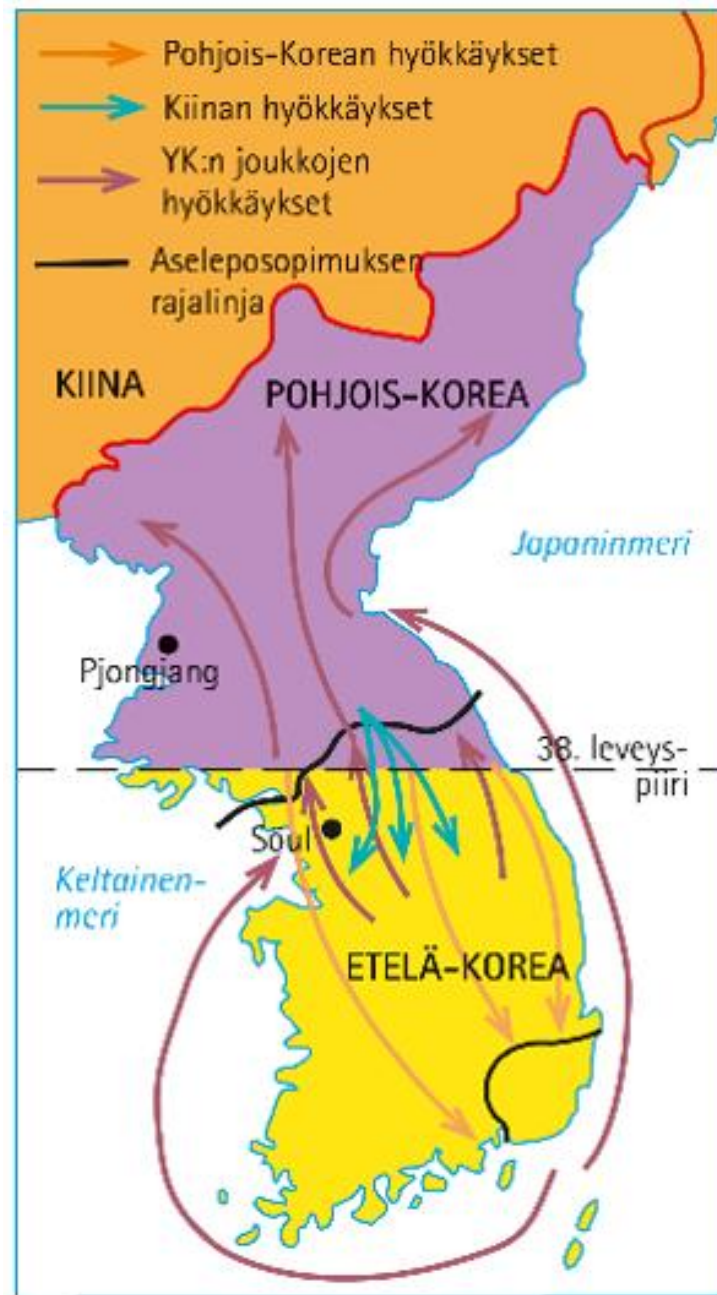
## ■ NL tuki siirtomaiden vapausliikkeitä

- Kommunistit näkivät imperialismin taloudellisena alistamisena, mikä hyödytti ainoastaan kapitalistisia teollisuusmaita
- Osa kylmää sotaa

## ■ Siirtomaiden itsenäistyminen Aasiassa s.123 ja Afrikassa s.124

# KOREAN SOTA 1950-1953

- Korean niemimaa vapautui Japanin vallasta toisen maailmansodan jälkeen
  - Niemimaa jaettu 38. leveyspiiriä pitkin NL ja Yhdysvallat
  - Pohjoisessa valta kommunisteilla ja etelässä oikeistorintamalla
- Pohjois-Korean kommunistijohtaja Kim Il-sung halusi hyökätä etelään ja vallata koko niemimaan. Stalin antoi suostumuksen ja NL toimitti asiantuntijoita ja sotakalustoa. Pohjois-Korea hyökkäsi kesäkuussa 1950.
- YK:n turvallisuusneuvosto totesi Pohjois-Korean rikkoneen rauhaa ja antoi Yhdysvalloille luvan puuttua tilanteeseen. YK:n lipun alla sotineet joukot koostuivat pääosin amerikkalaisista.
- Pohjois-Korea pakotettiin perääntymään aina Kiinan rajalle asti.
- Kiina lähetti joukkojaan Pohjois-Korean avuksi ja amerikkalaiset työnnettiin takaisin 38. leveyspiirin kohdalle. Rintamalinja vakiintui.
- Jäätynyt konflikti. Aselepo. Virallista rauhaa ei ole solmittu.



# YHDYSVALLAT KOMMUNISMIA VASTAAN



- **Trumanin oppi** = presidentti Trumanin vuonna 1947 esittämä näkemys, jonka mukaan Yhdysvaltojen tuettava vapaita ja demokraattisia hallituksia kumousyrityksiä ja kommunismia vastaan; konkreettinen tukitoimi esim. Marshall-apu
- **Patoamispolitiikka** = Yhdysvaltojen pyrkimys estää kommunismin leviäminen ja Neuvostoliiton vaikutusvallan kasvu toisen maailmansodan jälkeen esimerkiksi tukemalla ”vapaita” hallituksia ja perustamalla sotilastukikohtia
- **Dominoteoria** = Yhdysvalloissa 1950-luvun alussa syntynyt oppi, jonka mukaan kommunismin leviäminen yhteen maahan johtaisi myös naapurimaiden muuttumiseen kommunistisiksi; perusteltiin mm. Yhdysvaltojen sekaantumista Vietnamin sotaan

# VIETNAMIN SOTA 1955-1975



- Vietnam oli Ranskan siirtomaa. Indokiinan sota 1946-1954, Ranska kärsi tappion → Vietnam jaettiin
- Pohjois-Vietnam: Ho Tši Minh ja kommunistit
- Etelä-Vietnam: Yhdysvaltojen tukema oikeistohallitus
- Etelä-Vietnamin kommunistit taistelivat oikeistohallitusta vastaan Pohjois-Vietnamin kommunistien tukemana.
- Yhdysvallat pelkäsi koko Etelä-Vietnamin muuttumista kommunistiseksi ja Kiinan vaikutusvallan kasvua Aasiassa. Etelälle aseita, neuvonantajia, sotilaita.
- Sissisota / ei selkeää rintamalinjaa, Vietkong, Ho Tši Minh –huoltotie
- Yhdysvaltojen massiiviset pommitukset, myös Kambodžaan ja Laosiin
- Ympäristömyrkyt, Agent Orange
- Ensimmäinen televisiosota
- Laaja vastustus ja mielenosoitukset USA:ssa, huono menestys sodassa → Yhdysvallat vetäytyi 1973
- Kommunistit valtasivat Etelä-Vietnamin ja maa yhdistyi Vietnamin sosialistiseksi tasavallaksi

# LÄKSY

- Lue kpl 13, Kylmää sotaä kolmannessa maailmassa, s.122-127
- Tee tehtävät 2,5,6, s.127